

Mka

9.3.2018

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo@stm.fi

STM002:00/2018 ja STM 45/2018

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain muuttamiseksi

Suomen Lääkäriliitto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon esityksestä.

Lääkäriliitto pitää elinluovutusten lisäämistä tärkeänä, sillä elinsiirtojonot ovat edelleen pitkät. Lääkäriliitto katsoo, että elinluovutusten lisäämisen ensisijaisena keinona tulisi jatkossakin olla sairaaloiden toiminnan tehostaminen siten, että mahdollisimman suuri osa aivokuolleiden luovuttajien elimistä saataisiin elinsiirtokäyttöön.

Kudoslain muutosesityksen tarkoituksena on mahdollistaa se, että elävinä luovuttajina voivat toimia muutkin henkilöt kuin lain nykyisen sanamuodon mainitseman vastaanottajan lähiomaiset ja muut läheiset. Käytännössä tämä tarkoittaa munuaisten luovutusten lisäämistä.

Lääkäriliitto suhtautuu myönteisesti esityksen tavoitteeseen lisätä munuaisluovutuksia. Liitto kuitenkin toteaa, että elävien luovuttajien käyttöön liittyy monia eettisiä ongelmia. Käytännössä elävän luovuttajan vapaaehtoisuuden toteaminen ja ulkopuolisen painostuksen tai taloudellisten kannustimien poissulkeminen voi olla haasteellista. Henkinen painostus voi olla hienovaraista, mutta potentiaaliselle luovuttajalle hyvinkin raskasta etenkin, kun on kysymys luovutuksesta lähiomaiselle tai muulle läheiselle. Lääkäriliitto katsoo, että luovuttajan, ja joissain tilanteissa vastaanottajan, haastattelu ei välttämättä riitä asian selvittämiseen. Esityksen perusteluissa ei ole tarkemmin kerrottu, minkälaisia muita selvityksiä on tarkoitus tehdä. Jos lähiomainen tai läheinen ei halua luovuttajaksi, vaikka olisi siihen soveltuva, on tarvittaessa huolehdittava luovutuksesta kieltäytyneen ja perheen tuesta.

Kudoslain 4 ja 5 §:ään ehdotetaan lisättäväksi säännös luovuttajalle tehtävistä tutkimuksista ja selvityksistä luovutuksen turvallisuuden ja vapaaehtoisuuden sekä sen varmistamiseksi, että luovutukseen ei liity taloudellisen edun hankkimista tai tarjoamista. Lääkäriliitto pitää tärkeänä, että luovuttajalle tehtävä selvitys luovutuksen vapaaehtoisuuden ja taloudellisen edun poissulkemisen varmistamiseksi on riippumaton. Ehdotuksen sanamuodon mukaan selvityksen tehnyt henkilö ei saa osallistua elimen tai kudoksen irtottamisesta päättämiseen. Liitto ehdottaa sanamuotoa laajennettavaksi siten, että kyseinen henkilö ei myöskään saa olla osa elinsiirtotiimiä eikä vastaanottajaa hoitava lääkäri.

Kudoslain 3 §:n 2 momentissa säädetään luovuttajalle annettavista tiedoista. Momentin viimeisen virkkeen mukaan luovuttajaa hoitavan lääkärin, joka osallistuu irrotuksesta päättämiseen, on annettava selvitys henkilökohtaisesti luovuttajalle. Lääkäriliitto kiinnittää huomiota Biolääketiedesopimuksen elinsiirtoja koskevan lisäpöytäkirjan 12 artiklaan, jonka mukaan elävälle luovuttajalle tai luvan antavalle henkilölle/organisaatiolle on annettava tietoja elinsiirron tarkoituksesta, luonteesta, seurauksista ja riskeistä sekä luovuttajaan kohdistuvista suojakeinoista. Lisäksi luovuttajaa ja luvanantajaa on informoitava oikeudesta saada riippumaton näkemys elinsiirron riskeistä sellaiselta terveydenhuollon ammattihenkilöltä, jolla on tarkoituksenmukainen koulutus ja joka ei osallistu elinsiirtotoimintaan. Lääkäriliitto esittää tässä yhteydessä selvitettäväksi vastaako kudoslain 3 §:n 2 momentin viimeinen virke ja muu kudoslain sääntely lisäpöytäkirjan 12 artiklaa.

Luovuttajaksi kelpaavien elävien luovuttajien henkilöpiirin laajentaminen on selkeä muutos nykyiseen. Jos lakimuutos hyväksytään, tulee myös pohtia, miten asiasta viestitään väestölle, jotta mahdollisimman pitkälti vältetään tilanteet, joissa painostusta voisi esiintyä. Potentiaalisten luovuttajien tulee saada tietoa elinsiirtoprosessista sekä siihen liittyvistä riskeistä ja suojatoimista.

Lopuksi Lääkäriliitto kiinnittää huomiota kudoslain säätelimiin henkilörekistereihin. Esityksen perusteluita toivoisi täydennettävän siltä osin, että edellyttääkö EU:n yleinen tietosuoja-asetus muutoksia henkilörekistereiden sääntelyyn vai onko ministeriö arvioinut nykyisen sääntelyn tietosuoja-asetuksen mukaiseksi.

Ystävällisin terveisin

SUOMEN LÄÄKÄRILIITTO

Marjo Parkkila-Harju
puheenjohtaja

Heikki Pärnänen
johtaja